

15 oktober 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

“EEN SLIMMER COLLEGEJAAR”

1 Inleiding

Er is door de sterke groei in het achter ons liggende decennium van het aantal studenten veel aandacht gekomen voor de druk die daarmee gepaard gaat op de docenten en het andere personeel. Maar ook de studenten zelf zijn steeds vaker en heftiger gaan klagen over de studie die veel tijd, energie en wilskracht vraagt. Dat laatste heeft mede te maken met de omstandigheid dat er tevens veel tijd opgaat aan reizen en aan het bijna vereiste bijbaantje om de studie te kunnen bekostigen. Ook het bindend studieadvies komt dan in beeld, samen met de studieschuld die wordt opgebouwd (en mogelijk minder kans op een hypotheek biedt, los van alle ‘ellende’ die de huidige generaties jonge mensen voor de kiezen krijgen), zo alles bij elkaar aanleiding voor de roep om het collegejaar anders in te delen en dus studeerbaarder en werkbaarder te maken voor alle betrokkenen.

Op een gegeven moment, in 2021, werd in de discussies naar voren gebracht dat het collegejaar in ons land mogelijk een van de langste ter wereld is. Er wordt dan al snel naar de VS gekeken waar het collegejaar rond 1 juni stopt (los van aanvullende activiteiten die meer op individuele basis worden uitgevoerd). Maar er zijn nog veel meer afwijkende voorbeelden te geven want er is bijvoorbeeld binnen het ‘Bolognaproces’ niets afgesproken over het aantal lesweken dat een collegejaar dient te hebben. Wel heeft men met elkaar vastgesteld dat het aantal van 60 ECTS credits (60 EC) de basis is en daarmee kan elk land z’n eigen gang gaan met betrekking tot de daarmee samenhangende studielast per collegejaar, dus het aantal klokuren per EC. Dat betekent vervolgens – en uiteraard - dat vrijwel elk land een eigen indeling kent met afwijkende kenmerken. Er is dus een grote variëteit in de wereld te vinden, gebaseerd op bepaalde uitgangspunten.

OCW heeft in 2022 een commissie ingesteld om hiernaar onderzoek te doen en zo mogelijk met aanbevelingen te komen. Afgelopen juni verschenen twee rapporten¹:

- Een tussentijdse evaluatie met uitkomsten en aanbevelingen tot nu toe.
- Een inventarisatie van een groot aantal andere landen wat betreft de lengte en de studielast van een collegejaar, en daarbij passende constructies.

2 ‘Een Slimmer Collegejaar’

Het stuk met de uitkomsten en aanbevelingen op basis van de tussentijdse evaluatie heeft als titel ‘Een Slimmer Collegejaar’ meegekregen. Slimmer staat dus voor een scenario waarbij het een en ander beter ‘hanteerbaarder en meer studeerbaar’ wordt. Het zou de mogelijkheid moeten bieden om studenten meer studiepunten dan nu in het huidige systeem te kunnen laten verwerven, sneller kunnen laten studeren en daarmee zullen gaan zorgen voor een hoger slagingspercentage. Dat is een aardige bundel met ‘wensen’ als het collegejaar dus anders wordt ingedeeld en ‘ingevuld’.

Men heeft dus een aantal andere landen onder de loep genomen en uitgebreid geanalyseerd. We gaan daar niet verder op in, maar degenen die interesse hebben in wat er allemaal naar boven kwam drijven aan scenario’s, moeten dat stuk zeker gaan lezen. Wat in ieder geval duidelijk is geworden dat – los van de 60 EC – elk land een eigen aanpak kent, ook nog eens verschillend per hoger onderwijs-instelling, zelfs per onderdeel en om het helemaal interessant te maken, ook vaak nog eens per variant en per opleiding.

Je kunt wel stellen dat er om die reden geen eenduidig advies valt uit brengen. Om maar een interessant voorbeeld te geven:

¹ De stukken zijn te vinden bij: <https://www.leidoacademy.nl/nieuwsbrieven-stukken/> in de middelste kolom.

- Nederland hanteert het aantal van 28 klokuren per EC (studiepunt dus) en volgens een recent onderzoek besteden bachelorstudenten in het hoger onderwijs zo'n 32,5 uren per week aan de studie (en hebben daarnaast vaak een baantje);
- Ierland heeft 25 klokuren per EC, maar er worden gemiddeld zo'n 36 klokuren per week gestuurd door bachelorstudenten. Echter, wel met 37,5 studieweken in een collegejaar.

Nederland heeft dus 1680 klokuren om te verdelen binnen het collegejaar, Ierland 1500, en toch besteden de Ierse studenten per week meer tijd aan colleges, zelfstudie en andere studiezaken. Overigens telt dus ook mee hoeveel studieweken er zijn. Zo zijn er meerdere parameters bekeken om Nederland met andere landen te vergelijken. Daarbij kan alvast worden gesteld dat alhier als een van de weinige landen formeel met twee semesters wordt gestudeerd. Er zijn landen met kwartalen, trimesters, zes perioden, enz. Ook worden de tijdvakken voor de herkansingen (als die er zijn want er zijn ook landen die deze aanpak niet kennen...) in elk land anders gepositioneerd. Zo heeft Vlaanderen gekozen voor het kunnen afleggen van herkansingen voorgaand aan het nieuwe studiejaar, dus eind augustus en begin september. Men start derhalve pas halverwege september met het studiejaar. Kortom, redenen genoeg – en vaak zonder meer begrijpelijk – om in een land op basis van ervaringen die door de jaren heen zijn opgedaan, een indeling te kiezen die kennelijk past bij wat het personeel en de studenten een goede aanpak vinden.

2.1 Aanbevelingen voor interventies

Het gaat om een tussenevaluatie, dus er zal nog wel verder in de materie worden gedoken, ook om bepaalde conclusies en daar aanbevelingen te kunnen aanscherpen. In dit tussenrapport zijn 'overkoepelende reflecties voor het vervolg' opgenomen, door de onderzoekers gezien als 'interventies voor rust en ruimte'. Je kunt daarmee alvast stellen in welke oplossingsrichtingen wordt gezocht. Het is ook iets om binnen een instelling of een deel daarvan met elkaar onder de loep gaan nemen, zeker omdat het uitdagende interventies zijn. Bovendien is na te gaan wat er zoal is gerealiseerd binnen de organisatie, dus om de eigen aanpak te vergelijken met wat vaak door de onderzoekers is geconstateerd.

2.2 Drie interventies als tussentijdse aanraders

Hier de passage uit het rapport over die oplossingsrichtingen, met een drietal interventies:

We concluderen dat drie interventies relatief vaak zijn ingezet, én die over het algemeen worden gezien als succesvol voor het creëren van rust en ruimte in het collegejaar.

We raden opleidingen/instellingen die meer rust en ruimte willen creëren dan ook aan om in ieder geval deze drie interventies te overwegen:

1. Een korter collegejaar: langere zomerperiode en/of kerstrees.
2. Verminderen van het aantal toetsen en/of herkansingen.
3. Een minder vol curriculum en vervolgens voorkomen dat vrije ruimte wordt ingevuld met verplichte nieuwe activiteiten/stof.

3 Discussie voeren binnen instellingen

De hier aangedragen interventies lenen zich dus prima voor 'heisessies'. Pak een aantal opleidingen uit het aanbod die kennelijk last hebben van de 'studiedruk' en laat een vertegenwoordiging van docenten en ander personeel (vergeet die groep niet!), samen met een studenten uit de opleidingscommissie, zich buigen over deze drie interventies. Uiteraard kan het management van een opleiding er zelf nog een of meer voorstellen aan toevoegen, met de focus op het eigen programma.

Uiteraard kan niet alles van de een op de andere dag worden aangepast, zeker niet als het om landelijke, formele en 'traditionele' vormgevingen gaat. Het gaat in deze instantie simpelweg om 'denkoefeningen'. Ook is het een moment om stil te staan – als dat al niet regelmatig gebeurt – bij wat als normaal qua indeling en opzet wordt beschouwd. Dat kan ook veel bruikbaar inzicht bieden.